

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

311

Rola instytucji i rynku finansowego w świetle celów oraz zasad zrównoważonego rozwoju

Redaktorzy naukowi

Grażyna Borys

Alicja Janusz

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Aleksandra Śliwka
Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz
Korektor: Barbara Cibis
Łamanie: Małgorzata Czupryńska
Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:
www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2013

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-311-3

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Joanna Błach: Raportowanie CSR jako element relacji inwestorskich przedsiębiorstwa	11
Michał Buszko: Efektywność inwestowania na rynku kapitałowym w spółki odpowiedzialne społecznie	20
Marlena Ciechan-Kujawa: Użyteczność raportów CSR w ocenie stopnia zaangażowania przedsiębiorstw w odpowiedzialność społeczną.....	32
Iwona Dorota Czechowska: Ograniczenia w dostępie do usług bankowych klientów 60+ w perspektywie zrównoważonych finansów	45
Beata Domańska-Szaruga, Anna Maria Rak: <i>Shadow banking</i> na rynku usług finansowych	54
Danuta Dziawgo: Etyka a dystrybucja produktów finansowych.....	63
Leszek Dziawgo: Rynek ekologicznych funduszy inwestycyjnych w obszarze G-A-S-L.....	74
Justyna Fijałkowska: Zakres ujawnień w raportach społecznej odpowiedzialności i zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw	85
Joanna Fila: Mikrofinanse a wykluczenie finansowe i społeczne – polityka i instrumenty	95
Robert Huterski: Neutralność pieniądza a koncepcja zrównoważonego rozwoju	107
Adam Kosiuk: Rachunkowość odpowiedzialności społecznej spółek giełdowych indeksu RESPECT	116
Dorota Krupa: Fundusze SRI we Francji	125
Dorota Korenik: Zasady i formy społecznie odpowiedzialnej bankowości ...	134
Katarzyna Kozak: Miejsce <i>shadow banking</i> w sektorze bankowym	144
Gabriela Łukasik: Rola relacji inwestorskich w prawidłowym rozwoju współczesnych przedsiębiorstw.....	153
Magdalena Urbańska-Maluha: Rynkowe mechanizmy w ochronie klimatu w Unii Europejskiej i w Polsce.....	162
Tomasz Piotr Murawski: Społecznie odpowiedzialne indeksy giełdowe a światowy trend rynków finansowych w wymiarze ESG	171
Aleksandra Paszkiewicz: RESPECT Index GPW w Warszawie jako giełdowy indeks społecznej odpowiedzialności biznesu.....	182
Jarosław Pawłowski: Indeksy meteorologiczne a pogodowe instrumenty pochodne.....	192

Arleta Szadziewska: Raportowanie społecznej odpowiedzialności przez przedsiębiorstwa przemysłu spożywczego w Polsce.....	201
Piotr Zasępa: Analiza efektywności inwestycji w akcje spółek społecznie odpowiedzialnych na przykładzie indeksu RESPECT	212
Agnieszka Żołądkiewicz: Biogazownie rolnicze jako szansa dla polskiej wsi	221
Jan Żuralski: Społeczna odpowiedzialność EBC i FED w obliczu wyzwań XXI wieku	231

Summaries

Joanna Blach: CSR reporting as a component of enterprise investor relations	19
Michał Buszko: Effectiveness of investing on capital market into socially responsible corporations	31
Marlena Ciechan-Kujawa: Usefulness of the CSR reports to the assessment of the involvement of companies in corporate social responsibility	44
Iwona Dorota Czechowska: Limitations on the access to banking services of clients 60+ in the perspective of sustainable finance.....	53
Beata Domańska-Szaruga, Anna Maria Rak: Shadow banking on financial services market	62
Danuta Dziawgo: Ethics and financial products distribution	73
Leszek Dziawgo: Ecological investment funds market in G-A-S-L zone	84
Justyna Fijałkowska: Corporate Social Responsibility and sustainable development report – dilemmas of disclosure.....	94
Joanna Fila: Microfinance and social and financial exclusion – policy and instruments.....	106
Robert Huterski: Neutrality of money and the concept of sustainable development	115
Adam Kosiuk: Accounting of social responsibility of quoted companies of RESPECT Index	124
Dorota Krupa: SRI funds in France.....	133
Dorota Korenik: Rules and forms for socially responsible banking.....	143
Katarzyna Kozak: Shadow banking system in the bank sector.....	152
Gabriela Łukasik: The role of investor relations in the proper development of modern enterprises	161
Magdalena Urbańska-Malucha: Market mechanisms in climate protection in the European Union and Poland	170
Tomasz Piotr Murawski: Socially responsible stock indexes as a realization of world tendency of financial market in ESG dimension.....	181
Aleksandra Paszkiewicz: RESPECT Index as a CSR Index of the Warsaw Stock Exchange	191

Jarosław Pawłowski: Weather indexes and weather derivatives	200
Arleta Szadziewska: Corporate Social Responsibility reporting by food companies in Poland	211
Piotr Zasępa: Analysis of the effectiveness of investment in an index of socially responsible companies on the example of RESPECT Index	220
Agnieszka Żołądkiewicz: Farm biogas plants as a chance for Polish village.	230
Jan Żuralski: Social responsibility of ECB and FED in the face of challenges of the XXI century	240

Beata Domańska-Szaruga, Anna Maria Rak

Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach

***SHADOW BANKING* NA RYNKU USŁUG FINANSOWYCH**

Streszczenie: W artykule przedstawiono wybrane aspekty funkcjonowania rynku bankowości równoległej w kontekście dostępu do kredytu bankowego i podejmowanego przez banki arbitrażu regulacyjnego. Scharakteryzowano rynek instytucji parabankowych z uwzględnieniem jego polskiej specyfiki. Szczególną uwagę zwrócono na problem ryzyka, jakie generuje funkcjonowanie instytucji znajdujących się na marginesie regulacji i nadzoru, oraz próby uregulowania równoległego sektora bankowego.

Słowa kluczowe: rynek finansowy, bankowość równoległa, *shadow banking*, wykluczenie kredytowe.

1. Wstęp

Problematyka bankowości równoległej, zwanej też z angielska *shadow banking*, obecna jest coraz częściej w dyskusjach na forum akademickim i wśród praktyków bankowości. Zainteresowanie tą tematyką w Polsce wynika głównie ze wzrostu znaczenia parabanków w obszarze finansowania krótkoterminowych potrzeb gospodarstw domowych i przyjmowania środków finansowych na zasadach podobnych do przyjmowania depozytów przez banki w połączeniu z powracającymi problemami tej sfery usług finansowych. Poza tym narażenie na ryzyko systemowe i związane z tym zagrożenie dla stabilności całego systemu finansowego skłania regulatorów rynku do podjęcia prac nad wypracowaniem standardów funkcjonowania równoległego systemu bankowego.

Celem artykułu jest umiejscowienie *shadow banking* w strukturze regulowanego i nadzorowanego sektora finansowego oraz wskazanie na prawdopodobny wzrost skali tego rodzaju działalności w Polsce w kontekście dostępu do kredytu bankowego i podejmowanego przez banki arbitrażu regulacyjnego.

2. Podmioty rynku finansowego

System finansowy jest układem wzajemnie powiązanych instytucji finansowych, rynków finansowych oraz elementów infrastruktury systemu finansowego. Poprzez

ten układ podmioty sfery realnej (przede wszystkim gospodarstwa domowe, przedsiębiorstwa i rząd) mogą pozyskiwać fundusze, inwestować oszczędności oraz zaspokajać pozostałe potrzeby związane z finansową sferą funkcjonowania [Matysek-Jędrzych 2007, s. 41]. W zależności od przyjętego modelu systemu finansowego dominującą rolę odgrywają w nim instytucje rynku finansowego, głównie banki (model kontynentalny) bądź rynki finansowe, w szczególności zaś rynek kapitałowy (model anglosaski).

W finansowych aktach prawnych UE nie jest definiowane pojęcie rynku finansowego. W art. 4 pkt 27 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 [Rozporządzenie... 2013] określony jest jednak zakres podmiotowy sektora finansowego. Wnikliwa analiza dokumentu pozwala na wyodrębnienie sektorów (segmentów) rynku finansowego: sektora bankowego, sektora ubezpieczeniowego i sektora usług inwestycyjnych.

Sektory, w znaczeniu segmentów rynku finansowego, zdefiniowano w polskiej Ustawie z dnia 15 kwietnia 2005 r. o nadzorze uzupełniającym nad instytucjami kredytowymi, zakładami ubezpieczeń, zakładami reasekuracji i firmami inwestycyjnymi wchodzącymi w skład konglomeratu finansowego (DzU 2005 nr 83 poz. 719), która implementuje postanowienia dyrektywy 2002/87/WE. Zgodnie z ustawą sektor finansowy to sektor, który tworzy co najmniej jeden podmiot z sektora bankowego, ubezpieczeniowego lub usług inwestycyjnych lub co najmniej jeden dominujący podmiot nieregulowany.

W strukturze systemu finansowego niezwykle ważną rolę odgrywają instytucjonalne, regulacyjne i nadzorcze ramy funkcjonowania systemu finansowego, określane jako infrastruktura finansowa [Lastra 2006, s. 13]. Jej elementem jest między innymi nadzór nad rynkiem finansowym stanowiący element sieci bezpieczeństwa systemu finansowego. Nadzór nad rynkiem finansowym w Polsce sprawuje Komisja Nadzoru Finansowego. Celem nadzoru nad rynkiem finansowym jest zapewnienie prawidłowego funkcjonowania tego rynku, jego stabilności, bezpieczeństwa oraz przejrzystości, zaufania do rynku finansowego, a także zapewnienie ochrony interesów uczestników tego rynku. Jest to nadzór nad sektorem bankowym, rynkiem kapitałowym, ubezpieczeniowym, emerytalnym, nadzór nad instytucjami płatniczymi, biurami usług płatniczych i instytucjami pieniądza elektronicznego oraz nadzór uzupełniający nad konglomeratami finansowymi¹. Poza nadzorem KNF pozostają podmioty parabankowe² (od października 2012 roku objęte są nadzorem KNF jedynie Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe), których działalność, zbliżona

¹ Zakres i zasady tego nadzoru określa Ustawa o z dnia 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym (DzU z 2012 poz. 1149 ze zm.).

² W zależności od państwa instytucje parabankowe podlegają w większym lub mniejszym stopniu regulacjom prawnym, nadzorowi finansowemu czy licencjonowaniu działalności. Jednak w większości krajów działają poza silnie uregulowanym i nadzorowanym sektorem bankowym. W Polsce instytucje te podlegają ogólnie obowiązującym przepisom prawa (np. Kodeksowi cywilnemu), a także muszą działać zgodnie z wymogami Ustawy o kredycie konsumenckim. W tym obszarze nadzór nad ich działalnością pełni Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumenta [Waliszewski 2012, s. 59].

do działalności bankowej, wywołuje wiele kontrowersji i burzliwych dyskusji. Dyskutuje się między innymi o legalności funkcjonowania instytucji parabankowych oraz konieczności objęcia ich nadzorem ze strony KNF.

3. Pojęcie i rozwój rynku bankowości równoległej (*shadow banking*)

Funkcjonujący obok regulowanego sektora bankowego rynek tzw. bankowości równoległej odgrywa w gospodarce coraz większą rolę. Równoległy system bankowy tworzy dodatkowe źródła kapitału i usług finansowych dla szerokiej grupy konsumentów, jednocześnie generując potencjalne ryzyko dla całego systemu. Z angielskiego zjawisko to określane jest jako *shadow banking*³.

Pojęcie *shadow banking* powszechnie zaczęło być używane na początku ostatniego kryzysu finansowego. Było to związane z dostrzeżeniem wpływu, jaki wywierają podmioty i działalności pozostające poza regulowanym systemem bankowym, wykonujące jednak czynności bankowe [*Shadow Banking: Strengthening...* 2011, s. 1]. Aktualnie w literaturze trudno o jednoznaczną definicję *shadow banking*, gdyż chodzi tu nie tyle o system, ile o zespół operacji dokonywanych na rynkach pozagiełdowych, które mogą być przeprowadzane poza jakimkolwiek nadzorem [Masiukiewicz 2012]. Pozsar, Adrian i Ashcraft definiują *shadow banking* jako grupę pośredników finansowych, którzy przeprowadzają transformację terminów, kredytów i płynności bez dostępu do środków banku centralnego lub gwarancji publicznych depozytów [Pozsar i in. 2010, s. 1, za: Masiukiewicz 2012]. Unijna Rada Stabilności Finansowej (*Financial Stability Board* – FSB) przy Komitecie Bazylejskim określa *shadow banking* jako system pośrednictwa kredytowego, który obejmuje podmioty i działania poza regularnym systemem bankowym [*Shadow Banking: Strengthening...* 2011; *Zielona księga...* 2012, s. 3]. Równoległy system bankowy może obejmować następujące rodzaje podmiotów i działalności [*Shadow Banking: Strengthening...* 2011; *Enhancing the Monitoring...* 2013, s. 89]:

- fundusze rynku pieniężnego (MMF) oraz inne rodzaje funduszy inwestycyjnych lub produktów wykazujących cechy depozytowe,
- fundusze inwestycyjne, które udzielają kredytów lub stosują dźwignię finansową, w tym fundusze inwestycyjne typu ETF i fundusze hedgingowe,
- przedsiębiorstwa finansowe i podmioty obracające papierami wartościowymi, udzielające kredytów lub gwarancji kredytowych lub dokonujące transformacji terminów zapadalności lub transformacji płynności, które nie są regulowane przepisami dotyczącymi banków,
- zakłady ubezpieczeń i zakłady reasekuracji, które emitują lub gwarantują produkty kredytowe,

³ W praktyce funkcjonują różne określenia dla bankowości równoległej. Najpopularniejsze z nich to *shadow banking*, parabanki, szara bankowość, bankowość równoległa.

- transakcje sekurytyzacyjne, pożyczki papierów wartościowych i umowy odkupu (repo).

Według szacunków zawartych w Zielonej księdze KE wartość globalnego systemu parabanków wynosiła w 2010 r. około 46 bilionów euro, co stanowiło 30% całego systemu finansowego i połowę aktywów bankowych [*Zielona księga...* 2012, s. 5].

W kontekście prowadzonych rozważań należy zauważyć, że niemożna traktować regulowanego i nieregulowanego sektora finansowego/bankowego jako dwóch niezależnych systemów. Należy je traktować jako jeden system wzajemnie się przenikający i uzupełniający. Dodatkowo należy zwrócić uwagę na fakt, iż uczestnikami *shadow banking* są często same banki, a dokładnie wydzielone z banków spółki i fundusze. Działalność taką określa się mianem arbitrażu regulacyjnego. Polega on na przenoszeniu części działalności, zwykle działalności przeregulowanej, w obszar nieobjęty działaniami regulacyjnymi.

Liczne ekspertyzy⁴ wskazują, że bankowość tradycyjna w ciągu ostatnich kilkunastu lat zaczęła podlegać coraz ostrzejszym regulacjom ostrożnościowym (wymogi kapitałowe i płynnościowe), a rosnący stopień złożoności i komplikacji przepisów spowodował wzrost kosztów przestrzegania regulacji. W takich warunkach banki zaczęły uciekać się do arbitrażu regulacyjnego. Ograniczenia regulacyjne są zresztą często przyczyną dywersyfikacji rynku i źródłem innowacji finansowych. Można wręcz postawić wniosek, że skala i wartość, jaką obecnie reprezentuje *shadow banking*, jest estymatorem korzyści, jakie banki dostrzegają w arbitrażu regulacyjnym. Pokusa przenoszenia działalności banków związanej z dużym ryzykiem do sektora nieregulowanego będzie też rosła wraz z wchodzeniem w życie przepisów Bazylei III. Może się więc okazać, że spowoduje to jeszcze bardziej dynamiczny wzrost sfery określanej mianem bankowości równoległej czy bankowości cienia.

W warunkach polskich dookreślenia działalności instytucji wykonujących czynności bankowe poza systemem bankowym używa się najczęściej terminu „parabank”. Określenie to należy odnosić jednak tylko do tych podmiotów, które prowadzą swoją działalność legalnie (w granicach prawa), tj. nie łamią przepisów prawa zakazujących wykonywania określonych usług finansowych bez stosownego zezwolenia i nadzoru. W przeciwnym razie można mówić o przestępstwie.

Parabanki kojarzą się najczęściej z instytucją pożyczkową, która oferuje alternatywne do bankowego finansowanie krótkoterminowych potrzeb gospodarstw domowych i/lub przyjmuje środki finansowe na zasadach podobnych do przyjmowania depozytów przez banki. Komitet Stabilności Finansowej (KSF)⁵ na posiedzeniu dnia

⁴ Między innymi *Analiza regulacji dotyczących funkcjonowania niebankowych instytucji finansowych pod kątem należytej ochrony interesów ekonomicznych i prawnych ich klientów* przeprowadzona przez Biuro Analiz i Dokumentacji Senatu RP, <http://www.senat.gov.pl> (2.05.2013).

⁵ Instytucja powołana do życia Ustawą o Komitecie Stabilności Finansowej z dnia 7 listopada 2008 r. (DzU 2008 nr 209, poz. 1317), której zadaniem jest zapewnienie efektywnej współpracy w zakresie wspierania i utrzymania stabilności krajowego systemu finansowego poprzez wymianę informa-

16 sierpnia 2012 r., którego tematem była ocena działalności sektora parabankowego w Polsce oraz jej wpływ na stabilność krajowego systemu finansowego, określił instytucje parabankowe jako instytucje, które nie działają na podstawie reguł Prawa bankowego, oferując usługi i produkty finansowe podobne do usług bankowych, oraz funkcjonują w obszarze nieobjętym nadzorem Komisji Nadzoru Finansowego. Komitet Stabilności Finansowej zwraca uwagę na to, że w instytucjach parabankowych może występować wysokie ryzyko utraty środków finansowych powierzonych tym instytucjom przez klientów [Ustalenia KSF... 2012]. *Shadow banking* stwarza też poważne zagrożenie dla stabilności całego systemu finansowego, generując tzw. ryzyko systemowe. Instytucje te funkcjonują na marginesie regulacji i nadzoru, nie są objęte nakładanymi przez prawo bankowe wymogami ostrożnościowymi, kapitałowymi, wymogami co do formy prawnej, brak jest też gwarancji ochrony środków oraz ochrony tajemnicy bankowej. Działają przy tym w segmencie klientów podwyższonego ryzyka i produktów finansowych związanych z dużym ryzykiem. Fakt ten rodzi pytania o generowanie przez rynek bankowości równoległej ryzyka systemowego i odporność regulowanego sektora bankowego na szoki płynące z systemu równoległego.

W związku z koniecznością neutralizacji zagrożeń dla klientów oraz dla systemu finansowego, jakie wynikają z działalności instytucji parabankowych, na szczeblu FSB i Unii Europejskiej są prowadzone prace zmierzające do uregulowania sektora bankowości równoległej. Stan i kierunki prac regulacyjnych określa przyjęty przez Komisję Europejską raport: „Zielona księga. Równoległy system bankowy” [Zielona księga... 2012, s. 15-16]. Polski Komitet Stabilności finansowej również rekomenduje podjęcie działań legislacyjnych i edukacyjnych na rzecz ograniczenia ryzyka wynikającego z działalności instytucji parabankowych. Przyjęte regulacje powinny być jednak szyte na miarę *shadow banking* [Zaleska 2012, s. 16] i nie powinny przyczynić się do likwidacji tego sektora.

4. Wykluczenie kredytowe a działalność pożyczkowa instytucji parabankowych

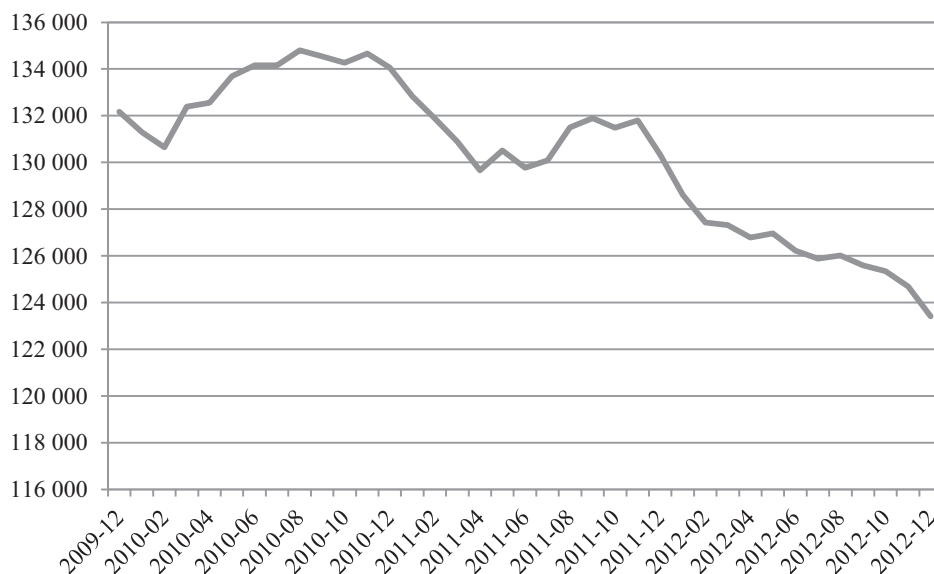
Samo istnienie „ucywilizowanego” *shadow banking* nie jest niepokojące. Zjawisko to nie jest problemem między innymi wtedy, gdy stanowi dobrowolny i świadomy wybór obydwu stron (klienta i instytucji) i nie łamie prawa. Jednocześnie trzeba pamiętać, że klientami *shadow banking* są często osoby wykluczone i bezrobotne z niską świadomością finansową [Zaleska 2012, s. 16]. Szczególną uwagę należy zwrócić w tym miejscu na problem wykluczenia finansowego, które definiowane jest najczęściej jako brak dostępu lub trudności w dostępie do podstawowych usług finansowych [Kempson, Whyley 1999; Anderloni, Carluccio 2007, s. 7; *Financial*

---

cji, opinii i ocen sytuacji w systemie finansowym w kraju i za granicą oraz koordynację działań w tym zakresie.

Services... 2008; *Strategia rozwoju...* 2009, s. 54]. Istotny jest też problem związku, jaki zachodzi pomiędzy poziomem, charakterem i strukturą wykluczenia finansowego a możliwością znaczącej kreacji popytu na wiele produktów w całym sektorze usług finansowych. Związek taki zauważalny jest między wykluczeniem kredytowym, będącym jednym z obszarów wykluczenia finansowego [Dziawgo 2013, s. 161; Koźliński 2010; *Financial Services...* 2008], a rozwojem rynku instytucji parabankowych udzielających pożyczek.

Działalność parabanków w Polsce uległa intensyfikacji po tym, jak w wyniku ogólnoswiatowego kryzysu gospodarczego banki prowadzące działalność w naszym kraju w sposób znaczny zaostrzyły wymagania stawiane kredytobiorcom [*Parabanki...* 2012]. Restrykcje te (w szczególności przepisy Rekomendacji T [*Rekomendacja T...* 2010] dotyczącej dobrych praktyk w zakresie zarządzania ryzykiem detalicznych ekspozycji kredytowych) wymieniane są często jako jedna z przyczyn zmniejszenia wolumenu kredytów konsumpcyjnych dla gospodarstw domowych w bankach (rys. 1) i realizacji operacji kredytowych poza sektorem bankowym.

Rys. 1. Wartość kredytów konsumpcyjnych dla gospodarstw domowych (w mln zł) w latach 2009-2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komisji Nadzoru Finansowego.

Konsekwencją restrykcji w obszarze kredytów konsumpcyjnych jest między innymi wzrost liczby osób dotkniętych wykluczeniem finansowym i korzystanie przez nie w większym stopniu z pożyczek zaciąganych w instytucjach parabankowych. Decyzje te stają się często przyczyną pauperyzacji gospodarstw domowych na skutek niewspółmiernych do dochodów długów. Powstaje zatem swoiste błędne koło:

oferowanie pomocy finansowej osobom wykluczonym z bankowego rynku kredytowego powoduje często spychanie tych osób w pułapkę kredytową. Ogłoszona niedawno nowa wersja Rekomendacji T [*Rekomendacja T...* 2013] prawdopodobnie nieznacznie poprawi sytuację na rynku kredytowym, ale nie jest panaceum mogącym diametralnie odwrócić niekorzystne tendencje.

Liczba podmiotów zaliczanych do kategorii parabanków, które zajmują się pośrednictwem kredytowym, jest stosunkowo duża w porównaniu z liczbą banków, natomiast wartość ich aktywów w porównaniu z aktywami systemu bankowego dość mała. Analitycy firmy Deloitte szacują, że wartość krajowego rynku instytucji nieobjętych nadzorem bankowym wynosi 2 miliardy złotych. To oznacza, że ich udział w sektorze bankowym to zaledwie 0,4% [*Kłopotliwe...*]. Udział udzielanych przez parabanki pożyczek dla ludności w ogóle finansowania ich potrzeb kredytowych jest również niewielki (2-3%) (zob. [Książopolski 2012, s. 114 i nast.]). Wartość ta na chwilę obecną nie ma istotnego wpływu na całość rynku finansowania konsumenckiego. Zjawisko finansowania potrzeb konsumentów przez parabanki wygląda inaczej, jeśli weźmiemy pod uwagę liczbę klientów korzystających z ich usług. Szacuje się, że parabanki obsługują znaczną (do 20%) liczbę pożyczających Polaków, udzielając względnie niewielkich pożyczek.

Z funkcjonowaniem instytucji parabankowych udzielających pożyczek konsumenckich łączy się wiele zagrożeń zarówno dla klientów, jak i całego sektora finansowania konsumentów. Za podstawowe zagrożenie uznaje się brak nadzoru i regulacji, co stwarza ryzyko wykorzystywania nieświadomości klientów i sytuacji pilnej potrzeby zdobycia środków finansowych. Praktyki takie nie stoją wprawdzie w sprzeczności z prawem, wywołują jednak poważne konsekwencje społeczne prowadząc między innymi do pauperyzacji gospodarstw domowych.

5. Zakończenie

Podejmując próbę podsumowania zagadnień będących przedmiotem rozważań zawartych w artykule, należy wskazać na kilka istotnych wniosków:

1. Sfera *shadow banking* obejmuje wiele różnorodnych podmiotów i działalności. Działalność ta wiąże się z przyjmowaniem środków finansowych, udzielaniem kredytów, transferem ryzyka, stosowaniem dźwigni finansowej, sekurytyzacją i wieloma innymi usługami, które swym charakterem są zbliżone do czynności bankowych. Działalność tę należy jednak uznać za legalną, jeśli instytucje parabankowe nie łamią przepisów prawa zakazujących wykonywania określonych usług finansowych bez stosownego zezwolenia i nadzoru.

2. Z dużym prawdopodobieństwem liczba osób korzystających z bankowości równoległej będzie wzrastać, bowiem w okresie spowolnienia gospodarczego rośnie liczba bezrobotnych i wykluczonych, należących do głównych klientów *shadow banking*. Poza tym *shadow banking* charakteryzuje się określonymi przewagami nad bankowością tradycyjną. Wynikają one między innymi ze swobody prowadze-

nia działalności w formie *shadow banking*, z większej anonimowości klientów oraz z bardziej przystępnego niż banki sposobu komunikowania się z klientem (zob. [Zaleska 2012, s. 16]). Prawno-regulacyjna nierówność między sektorem bankowym i parabankowym jest kolejną przyczyną wzrostu skali bankowości równoległej. Zaostrożenie regulacji nadzorczych powoduje bowiem przenoszenie operacji generujących ryzyko w sferę nieregulowaną.

3. Nie należy jednak oceniać równoległego systemu bankowego w sposób jednoznacznie negatywny. Należy wskazać też na zalety, jakie mogą wynikać z istnienia bankowości równoległej dla systemu finansowego. Sektor ten niewątpliwie wypełnia lukę na rynku finansowania potrzeb konsumentów i stanowi uzupełnienie oferty bankowej (w szczególności działalności mikropożyczkowej i finansowania klientów w sieci sklepów przy zakupach towarów i usług). Problemem jest natomiast świadome korzystanie z usług bankowości równoległej przez klientów oraz odpowiedzialne finansowanie ze strony instytucji parabankowych.

4. *Shadow banking* generuje niewątpliwie zagrożenia dla systemu bankowego. Należy jednak z wielką ostrożnością podejmować działania mające na celu regulację tej sfery usług finansowych. Nie da się bowiem odseparować „kordonem sanitarnym” sektora bankowego od szarej bankowości. Należy raczej w sposób przemyślany, z zastosowaniem środków makroostrożnościowych, regulować zarówno działalność podmiotów zaliczanych do równoległego sektora bankowego, jak też wzajemne oddziaływanie między sektorem bankowym a *shadow banking*.

Literatura

- Anderloni L., Carluccio E.M., *Access to Bank Account and Payment Services*, [in:] L. Anderloni, M.D. Braga, E.M. Carluccio, (eds.), *New Frontiers in Banking Services. Emerging Needs and Tailored Products for Untapped Markets*, Springer Verlag, Berlin-Heidelberg 2007.
- Dziawgo D., *Obsługa klienta masowego*, [w:] M. Zaleska (red.), *Bankowość*, C.H. Beck, Warszawa 2013.
- Enhancing the Monitoring of Shadow Banking*, ECB Monthly Bulletin, February 2013.
- Financial Services Provision and Prevention of Financial Exclusion*, European Commission, Manuscript completed in March 2008.
- Jurkowska-Zeidler A., *Bezpieczeństwo rynku finansowego w świetle prawa Unii Europejskiej*, Wolters Kluwer, Warszawa 2008.
- Kempson E., Whyley C., *Kept Out or Opted Out? Understanding and Combating Financial Exclusion*, Policy Press, Bristol 1999.
- Kłopotliwe parabanki*, <http://www.ekonomia.rp.pl/artykul/921706.html> (30.10.2013).
- Koźliński T., *Wykluczenie płatnicze w Polsce i innych krajach Unii Europejskiej*, referat na konferencji nt. „Jak zmniejszyć wykluczenie finansowe w Polsce?”, NBP, Warszawa 2010.
- Księżopolski R., *Finansowanie potrzeb konsumenckich przez para banki w Polsce*, [w:] G. Kotliński, K. Waliszewski (red.), *Instytucje parabankowe na rynku usług bankowych w Polsce*, CeDeWu, Warszawa 2012.
- Lastra R.M., *Legal Foundations of International Monetary Stability*, Oxford-New York 2006.
- Masiukiewicz P., *Regulacje a ryzyko shadow banking w Polsce*, „Zarządzanie i finanse”, Zeszyty Naukowe nr 4/2012, t. II, Uniwersytet Gdański, Gdańsk 2012.

- Matysek-Jędrych A., *System finansowy – definicje i funkcje*, „Bank i Kredyt” 10/2007.
- Parabanki – niby banki?*, „Nowe Życie Gospodarcze” 5/2012.
- Pozsar Z., Adrian T., Ashcraft A., Boesky H., *Shadow Banking*, Federal Reserve Bank of New York, Staff Report, Working Paper no 458/2010.
- Rekomendacja T dotycząca dobrych praktyk w zakresie zarządzania ryzykiem detalicznych ekspozycji kredytowych*, Komisja Nadzoru Finansowego, Warszawa 2010.
- Rekomendacja T dotycząca dobrych praktyk w zakresie zarządzania ryzykiem detalicznych ekspozycji kredytowych*, Komisja Nadzoru Finansowego, Warszawa 2013.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012*, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej z dnia 27 czerwca 2013 r.
- Shadow Banking: Strengthening Oversight and Regulation Recommendations of the Financial Stability Board*, Financial Stability Board 2011.
- Strategia rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce na lata 2009-2013 (projekt)*, Narodowy Bank Polski, Związek Banków Polskich, Koalicja na rzecz Obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności, Warszawa 2009.
- Ustalenia KSF i rekomendowanie działania w odniesieniu do Instytucji parabankowych*, Komitet Stabilności Finansowej, 16 sierpnia 2012.
- Waliszewski K., *Miejsce i rola parabanków w systemie finansowym w gospodarce*, [w:] G. Kotliński, K. Waliszewski (red.), *Instytucje parabankowe na rynku usług bankowych w Polsce*, CeDeWu, Warszawa 2012.
- Zaleska M., *Szara bankowość*, „Gazeta Bankowa” 9/2012.
- Zielona księga. Równoległy system bankowy*, Komisja Europejska, COM(2012) 102 final, Bruksela, 19.03.2012.

SHADOW BANKING ON FINANCIAL SERVICES MARKET

Summary: This paper presents selected issues of functioning of shadow banking in terms of access to bank loans as well as regulatory arbitrage which is taken by banks. The article characterizes the shadow banking market regarding its Polish specificity. Attention is paid to the problem of risk generated by the functioning of institutions that exist at the margins of regulation and supervision, and attempts to regulate the parallel banking sector.

Keywords: financial market, parallel banking, shadow banking, credit exclusion.